

جمهوری اسلامی ایران

معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان
کانون مدیریت دارایی های فکری

نقش مالکیت فکری در توسعه فناوری

بسمه تعالی

نقش مالکیت فکری در توسعه فناوری

علیرضا فایق؛ کارشناس توسعه فناوری

جمهوری اسلامی ایران
معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان
کانون مدیریت راهبردی دانش‌های نو

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

<p>کد موضوعی: RE-1403-006</p>	<p>شناسنامه گزارش</p>
<p>عنوان گزارش: نقش مالکیت فکری در توسعه فناوری</p> <p>نام گروه: پژوهش و سیاستگذاری</p> <p>نویسنده(نویسندگان):</p> <p>علیرضا فایق (کارشناس توسعه فناوری، کانون مدیریت دارایی های فکری معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری)</p> <p>ناظر(ناظران):</p> <p>شراره هدایتی (کانون مدیریت دارایی های فکری معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری)</p> <p>واژه های کلیدی: نوآوری، توسعه فناوری، مالکیت فکری</p> <p>تاریخ تهیه و انتشار: مرداد 1403</p>	

فهرست مطالب

- پیشگفتار 5
- تشویق به نوآوری از طریق حفاظت از پتنت ها 7
- انتقال دانش و تسریع در توسعه فناوری 7
- ایجاد انگیزه های اقتصادی و تجاری سازی نوآوری ها 8
- حفاظت از سرمایه گذاری ها و جلوگیری از سوءاستفاده 9
- تقویت رقابت پذیری در بازارهای جهانی 10
- نتیجه گیری 11

پیشگفتار

مالکیت فکری به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی در حمایت از نوآوری ها و توسعه فناوری های نوین، نقش بسیار مهمی در اقتصاد دانش بنیان ایفا می کند. در دنیای امروز، فناوری به سرعت در حال تغییر و تحول است و شرکت ها، مخترعان و پژوهشگران به دنبال راه هایی برای حفظ و بهره برداری از دستاوردهای خود هستند. در این راستا، سیستم های مالکیت فکری، از جمله حق ثبت اختراع، علائم تجاری، کپی رایت، و اسرار تجاری، به عنوان ستون های اصلی حمایت از خلاقیت و نوآوری عمل می کنند.

مالکیت فکری به طور مستقیم بر چرخه نوآوری تأثیر می گذارد. این سیستم ها نه تنها از نوآوری های ایجاد شده محافظت می کنند، بلکه انگیزه های مالی و قانونی لازم برای تحقیق و توسعه بیشتر را فراهم می سازند. در بسیاری از صنایع، از جمله فناوری اطلاعات، زیست فناوری، و صنایع داروسازی، شرکت ها با استفاده از حقوق مالکیت فکری، می توانند از محصولات و ایده های خود در برابر رقبا محافظت کرده و از مزایای اقتصادی آن بهره مند شوند.

در کنار این، مالکیت فکری به عنوان یک ابزار مهم در انتقال دانش و فناوری نیز عمل می کند. بسیاری از شرکت ها و موسسات تحقیقاتی با استفاده از قراردادهای لایسنس و انتقال فناوری، می توانند دانش و فناوری های جدید را به سرعت در بازار عرضه کنند. این امر به گسترش سریع تر فناوری ها و بهبود کیفیت زندگی مردم کمک می کند.

همچنین، سیستم‌های مالکیت فکری با ایجاد محیطی امن و حمایت‌شده برای سرمایه‌گذاری در نوآوری‌ها، به جذب سرمایه‌گذاری‌های لازم برای توسعه فناوری‌های نوین کمک می‌کنند. سرمایه‌گذاران با اطمینان از حفاظت از نوآوری‌ها، حاضر به تخصیص منابع بیشتری برای پروژه‌های تحقیق و توسعه می‌شوند، که این خود به تسریع در توسعه فناوری‌ها و ورود محصولات جدید به بازار منجر می‌شود. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که مالکیت فکری نه تنها از نوآوری‌های ایجادشده محافظت می‌کند، بلکه به توسعه فناوری‌ها، افزایش رقابت‌پذیری، و بهبود اقتصاد جهانی کمک می‌کند. در ادامه، به بررسی دقیق‌تر نقش مالکیت فکری در توسعه فناوری و مثال‌هایی از شرکت‌های موفق در این زمینه خواهیم پرداخت (1).

تشویق به نوآوری از طریق حفاظت از پتنت‌ها

یکی از مهم‌ترین ابزارهای مالکیت فکری، حق ثبت اختراع یا پتنت است. پتنت‌ها به نوآوران این امکان را می‌دهند که برای مدت زمان معینی از حقوق انحصاری بهره‌برداری از اختراعات خود برخوردار شوند. این حفاظت قانونی، انگیزه‌ای قوی برای سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و ایجاد نوآوری‌های جدید ایجاد می‌کند.

مثال: شرکت اپل

شرکت اپل یکی از برجسته‌ترین مثال‌ها در استفاده از پتنت‌ها برای حفاظت از نوآوری‌های خود است. اپل با ثبت اختراعات مختلف مرتبط با فناوری‌های استفاده‌شده در محصولات خود، به‌ویژه آیفون، توانسته است که سهم قابل توجهی از بازار گوشی‌های هوشمند را به خود اختصاص دهد. این شرکت با محافظت از نوآوری‌های خود از طریق پتنت‌ها، رقبا را از کپی‌برداری از فناوری‌هایش بازداشته و در نتیجه، جایگاه خود را به عنوان یک رهبر در صنعت فناوری حفظ کرده است (2).

انتقال دانش و تسریع در توسعه فناوری

مالکیت فکری نه تنها به محافظت از نوآوری‌ها کمک می‌کند، بلکه ابزار مهمی برای انتقال دانش و فناوری نیز به‌شمار می‌رود. شرکت‌ها و نهادهای تحقیقاتی می‌توانند از طریق لیسانس و قراردادهای انتقال فناوری، از دانش و فناوری‌های یکدیگر بهره‌برداری کنند. این انتقال دانش، به تسریع در گسترش فناوری‌های جدید و بهبود عملکرد صنایع کمک شایانی می‌کند.

مثال: شرکت تسلا و خودروهای الکتریکی

شرکت تسلا، به‌عنوان پیشرو در صنعت خودروهای الکتریکی، تعداد زیادی پتنت در زمینه باتری‌های لیتیوم-یون، موتورهای الکتریکی، و سیستم‌های شارژ سریع ثبت کرده است. با این حال، در سال 2014، تسلا تصمیم گرفت که بسیاری از پتنت‌های خود را به صورت رایگان در اختیار عموم قرار دهد تا دیگر شرکت‌ها نیز بتوانند از آن‌ها استفاده کنند. این اقدام جسورانه، باعث تسریع در توسعه و پذیرش فناوری خودروهای الکتریکی در سراسر جهان شد و نشان داد که مالکیت فکری می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای بهبود اکوسیستم فناوری عمل کند.

ایجاد انگیزه‌های اقتصادی و تجاری‌سازی نوآوری‌ها

حقوق مالکیت فکری به نوآوران و شرکت‌ها این امکان را می‌دهد که از مزایای مالی ناشی از نوآوری‌های خود بهره‌برداری کنند. این حقوق، زمینه‌ساز ایجاد انگیزه‌های اقتصادی برای تجاری‌سازی فناوری‌های جدید و جذب سرمایه‌گذاری‌های بیشتر در تحقیق و توسعه است.

مثال: شرکت فایزر و واکسن COVID-19

در صنعت داروسازی، ثبت اختراع نقش حیاتی در توسعه و تجاری‌سازی محصولات جدید دارد. شرکت فایزر با همکاری شرکت بیوان تک موفق به توسعه و تولید واکسن mRNA برای ویروس کرونا شد. ثبت اختراع و حقوق مالکیت فکری مرتبط با این واکسن، به فایزر اجازه داد تا از سرمایه‌گذاری عظیم خود در تحقیق و توسعه

بهره برداری کند و واکسن را به بازار عرضه نماید. این حقوق همچنین به فایزر این امکان را داد تا از منافع مالی قابل توجهی برخوردار شود که می تواند در تحقیقات آینده مورد استفاده قرار گیرد (3).

حفاظت از سرمایه گذاری ها و جلوگیری از سوءاستفاده

در فرآیند توسعه فناوری، سرمایه گذاری های زیادی از جمله سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه، بازاریابی، و تولید انجام می شود. مالکیت فکری از این سرمایه گذاری ها محافظت می کند و از سوءاستفاده دیگران از نوآوری های ثبت شده جلوگیری می کند. این حفاظت از دارایی های فکری، باعث می شود که سرمایه گذاران با اطمینان بیشتری در پروژه های فناوری مشارکت کنند.

مثال: شرکت کوالکام و فناوری های ارتباطی

کوالکام یکی از شرکت های پیشرو در توسعه فناوری های ارتباطی و بی سیم است. این شرکت با ثبت تعداد زیادی اختراع در زمینه تکنولوژی های مرتبط با شبکه های تلفن همراه (مانند 3G، 4G و 5G) توانسته است نقش کلیدی در استانداردهای جهانی ایفا کند. کوالکام از طریق مجوز دادن به دیگر شرکت ها برای استفاده از پتنت های خود، درآمدهای قابل توجهی کسب کرده و در عین حال، نوآوری های بیشتری را در این حوزه به وجود آورده است. این مدل کسب و کار نه تنها از سرمایه گذاری های کوالکام محافظت، بلکه به توسعه صنعت ارتباطات کمک می کند (2).

تقویت رقابت پذیری در بازارهای جهانی

مالکیت فکری می تواند رقابت پذیری شرکت ها و کشورها را در بازارهای جهانی افزایش دهد. شرکت هایی که دارای پورتفوی قوی از حقوق مالکیت فکری هستند، می توانند محصولات و خدمات نوآورانه ای را به بازار عرضه کنند که به آن ها مزیت رقابتی می دهد.

مثال: شرکت مایکروسافت و صنعت نرم افزار

در صنعت نرم افزار، مالکیت فکری نقش بسیار مهمی دارد. مایکروسافت با ثبت و حفاظت از حقوق فکری مرتبط با سیستم عامل ویندوز و نرم افزارهای دیگر، توانسته است به یکی از بزرگ ترین شرکت های فناوری جهان تبدیل شود. حقوق مالکیت فکری به مایکروسافت این امکان را داده که از کپی برداری و استفاده غیرمجاز از نرم افزارهایش جلوگیری کند و همچنین منابع مالی لازم برای تحقیق و توسعه نرم افزارهای جدید را تأمین نماید. این اقدامات مایکروسافت را قادر ساخته است که به طور مداوم در رقابت با دیگر شرکت ها پیشرو باشد و سهم بزرگی از بازار جهانی نرم افزار را به خود اختصاص دهد (4).

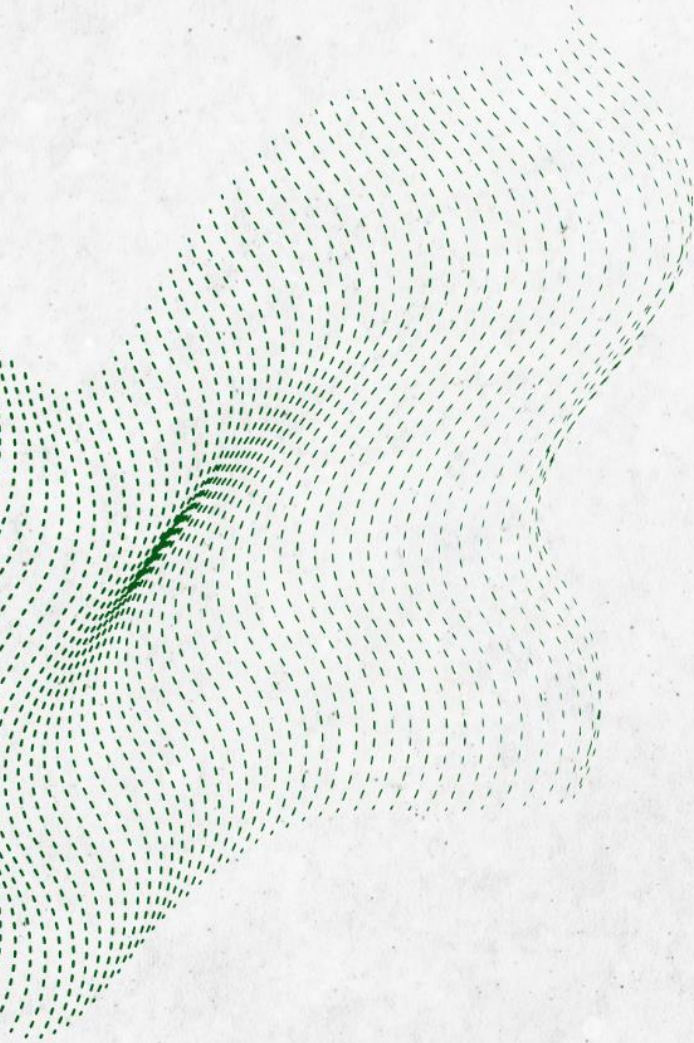
نتیجه

مالکیت فکری به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی در توسعه فناوری، نقش های متعددی در حفاظت از نوآوری ها، ایجاد انگیزه های اقتصادی، انتقال دانش و تقویت رقابت پذیری ایفا می کند. مثال های مطرح شده نشان می دهند که چگونه شرکت های پیشرو از سیستم های مالکیت فکری برای حفاظت از دستاوردهای خود و پیشبرد نوآوری ها استفاده کرده اند. در نهایت، تقویت و حمایت از سیستم های مالکیت فکری در سطح ملی و بین المللی می تواند به توسعه فناوری، بهبود اقتصاد، و پیشرفت جامعه کمک کند.

- 1- <https://www.wipo.int/web/technology-transfer>
- 2- <https://ipbusinessacademy.org/>
- 3- <https://www.epo.org/en/learning/learningresourcesprofile/business-and-ip-managers/innovation-case-studies/technology-transfer-case-studies>
- 4- <https://www.microsoft.com/en-us/legal/intellectualproperty>

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان
معاونت مدیریت دارایی های فکری

IPMC.isti.ir

patentoffice

ip_management_center

۰۲۱۸۳۵۳۰